

ՀԱՉԱԿ

Ե Ի Ր Օ Պ Ա Ն

ԵՒ

ՀԱՅԿԱՍՏԱՆ ՅԵՂԱՓՈԽՈՒԹԻՒՆԸ .

Կ. Պօլսի 15 Յուլիսը և Կարինի 8 Յունիսը կրկին առաջացրին Հայկական խնդիրն Եւրոպայի հանդէպ: Դժուր հոլ այդ մեծ գէպերի՝ Հայկական խնդիրն այժմ մտնում է մի նոր փազիսի, նոր չրջանի մէջ, ստա- նալով ամենատուր կերպարանք: Դժուր հոլ այդ մեծ գէպերի՝ այսօր Եւրոպական տէրութիւնները ստիպւած են մի որոշ դիրք ընդունել մեր խնդրի վերաբերու- թեամբ և աւարտել նրա հետ իրենց հաշիւները, որ ամբողջ 12-13 տարւայ ընթացքում առկախ են մնացել: Դժուր հոլ այդ մեծ գէպերի՝ Հայկական խնդիրը դրանք է ամբողջ Եւրոպայի ուղղորդութիւնը, քանի որ ինքն այդ խնդիրը Եւրոպական խնդիր է: Եւրոպական պետութիւններին այնքան թղթէ ազդեցողութիւններ մա- տուցող հայ անհատները կամ այս ու այն խմբակ- ներն, անտարակոյս, այժմ վերջապէս տեսան ու հա- մոզվեցան թէ որ պիտի և զանազան պէտք էր Եւրոպային յայտնել հայ ժողովրդի պահանջները: 8 Յու- նիսը և 15 Յուլիսը Հայկական խնդիրն ուղղակի կերպով ու սուր կերպարանքով դրին Եւրոպայի առջև, չօտիւնելով Եւրոպական այս կամ այն տէրութեան արեւելեան շահերը: Եւ հէնց նոյն րօպէին, երբ պատ- շած եղանակով ու օրինակի յանդգնութեամբ հայ յեղափոխականը չօտիւնց Եւրոպայի շահերը, բնակա- նաբար, այս վերջինի աչքը միանգամայն դարձաւ Հայկական յեղափոխութեան ասպարիզի վրայ, գէպի Հայաստան ու Տաճկաստան: Հայկական արաղաղը կանչել էր, Հայկական յեղափոխական կոչնակը հնչում էր: Եւրոպական տէրութիւնները տեսան, որ հայ յեղափոխականի կարմիր դրօշակը սպառնում է կա- տարելապէս կերպարանափոխել նրանց միմեանց հետ ունեցած յարաբերութիւններն Արեւելքի վերաբերու- թեամբ և, ո՛վ գիտէ, գուցէ նոյն խաղ ծագեցնել նրանց մէջ արեւելեան նոր ընդհարում:

8 Յունիսը և 15 Յուլիսը Եւրոպայի նկատմամբ իրերի այդպիսի դրութիւն ստեղծելով Արեւելքում և առաջացնելով քաղաքական նոր հարցեր, բնականաբար, ամենից առաջ սթաիկեցրին Եւրոպական երկու մեծ պետութիւններին, որոնց շահերն իրար հակառակ են Արեւելքում: Հասկանալի է, թէ որոնք են այդ երկու պետութիւնները. — մեր խօսքը Ռուսաստանի և Անգլիայի մասին է: Ռուսաստանի փայփայած իղձն է տեսնել թիւրքաց Հայաստանը միացած իրեն, որպէս և իւ-

րացնել Կրետէն՝ կաթողին փափաղն է Անգլիայի Ռուսաստանը խառնապէս հակառակած կլինի Մեծն Բրիտանիայի շահերին, եթէ ինքը ձեռք գցելով թիւրքաց Հայաստանը, թոյլ չտայ Անգլիային նոյն եղա- նակով վարվել Կրետէի հետ Գոյնալէս և Անգլիան չէ կարող տիրանալ Կրետէին, եթէ Ռուսաստանին իր կողմից չտայ carte blanche, չտայ կատարեալ իրաւունք թիւրքաց Հայաստանի հետ իր կամ- քի համեմատ վարվելու: Ռուսաստանի և Անգլիայի մէջ այդպիսի մի համաձայնութիւն կայանալն իրերի ներկայ վիճակում անիրազորակի է թվում, բայց և այնպէս անկայտ ու անհերքելի է, որ այդպիսի հա- մաձայնութեան կայանալը կամ չկայանալը բացառապէս կախված է հայերից ու կրետէցիներից: Խնդիրը պարզ է. կրետէցիները ձգտում են միանալ Յունաստանի հետ և չեն ուզենալ Անգլիային պատուս դառնալ, որպէս և հայերը ձգտում են գէպ անկախ ազատութիւն և երբէք ընկնել Ռուսաստանի ձեռքը: Իրենց այդ բացայայտ ձգտումներով թէ՛ հայերը և թէ՛ կրետէ- ցիները կատարելապէս հակառակում են որպէս Անգլիայի նոյնպէս Ռուսաստանի փափաղներին և մի և նոյն ժամանակ կրկին առաջացնում թիւրքական միապե- տութեան «բաժանման» հարցը: Այդպիսով մենք տես- նում ենք, որ մի կողմից հայերից և միւս կողմից կրետէցիներից է միայն կախված իրենց ազգային խնդիրները լուծելու եղանակը, միայն նրանց ձեռքումն է գտնվում իրենց ապագայի որոշման հարցը: Եթէ այդ երկու ազգերը չարունակ իրենց բոլոր ջանքը գործ չըդնեն որոշ ու բացայայտ կերպով արտայայտելու իրենց ձգտումները — Կրետէն միացում Յունաստանի հետ, Հայաստանն՝ անկախ ազատութիւն — և եթէ այդ ձգտումներն իրագործելու համար նրանք գործ չըդնեն յեղափոխական միջոցները, այն ժամանակ ո՛չ մէկը և ո՛չ միւսը չեն կարող շահել իրենց գաղա- րեւելցիների նկատմամբ մենք չենք կարող շատել, որ նրանք քաջ ըմբռնել են իրենց նպատակն ու գրան- հասնելու միջոցները որոշել. — 1866 և 1878 թթ. նրանք ընդհանուր ապստամբութեան դիմելին և նոյնպիսի ընդհանուր ապստամբութեան փորձ եղաւ վերջին տարին ևս, որպէս ներկայումս էլ լինում է: Եւ, անկասկած, Անգլիային այդուհետեւ անհնարին է խրացնել Կրետէն, որպէս և անտարակուսելի է մօտ ապագայում կրետէ- ցիների վերջնական յաղթութիւնը:

Անր խօսքը մասնաւորելով հայերին, տեսնում ենք, որ Հայկական խնդիրն էլ նմանօրինակ դրութեան մէջ է: Արդէն վաղուց որոշված է մեր միակ ճանա-

պարհը թիրքական լուծը թօթափելու համար Այդ ծանադարհն այն է, որով զորհրդակապակա արդէն ընթանում է Հնչակեան Ազատակցութիւնը, առաջնորդելով Հայաստանի ժողովրդին՝ Գեղարքայական, ազատամարտեան շարունակ շարժումներ և ի վերջոյ Հայ ժողովրդի ընդհանուր ազատամարտութիւն՝ սամկափարական սահմանադրութեամբ անկախ ազատութեան նպատակով՝ դա է մեր միակ ծանադարհը: Այն իսկ մեր այդ ծանադարհը, մեր այդ և գ ա ն ա կ ի գործունէութիւնն ինքն ըստ ինքեան մեծ արգելք կհանդիսանայ Ռուսաստանի մեր վերաբերութեամբ տնեցած դիտարարութեան իրադարձման Այսինքն մեր ազատամարտեան շարժումներն իրենց որդ նպատակով աներազորմելի կգործեն թիրքաց Հայաստանի միացումը Ռուսաստանի հետ, որ երազում է այս վերջինս: Մեր ազատամարտիւնները մեծ գրաւական են դրա համար: Բայց և այնպէս մեր յեղափոխական պիւրը պէտք է պատրաստ լինեն այն գէպի համար, երբ Ռուսաստանը կամ որ և է այլ աէրաթիւն միջամտելու լինեն մեր խնդրած Գեղարքայականները միտ պէտք է այնպիսի գիւրդ տնեան միջամտող պետութիւնների նկատմամբ, որ հարկ եղած ժամանակը կարող լինեն պառչած կերպով ու որդ տակտով արգելք լինել կամ ընդգիւղողին նրանց այնպիսի միջամտութեան ու ընթացքին, որը հակառակ կամ անպատասխան լիցանով է մեր նպատակի իրադարձման Գեղարքայականների այդ որդ գիւրդն է՝ ի ն ք ն ու ր ո յ ն ու ա ն կ ա ի յ յեղափոխական գործունէութիւնը:

Մեր գրութիւնն այժմ պարզ է, թէ և ծանր, և մեր անկիւրը որդ թէ և գժուար: Կրթական մենք սպասելիք չունենք և ոչ նրանց որդումներին կարող լինելու է մեծ պետութիւնները կարել կարկատելու լինեն Հայրական խնդիրը, մենք շարունակ պէտք է յեղափոխական գործունէութեամբ գիւրդ մեր նպատակին: Մինչև որ մեր նպատակը չիրադարձվի, մեր գործն աւարտով ու չէ կարող համարվել: Մենք պէտք է տակաւնութեամբ շարունակենք մեր միանգամ սկսած յեղափոխական մարտն այնքան, մինչև որ կհասնենք մեր նպատակին: Կրկար կարող է տեւել այդ մարտը և Հայ ժողովրդի այդ երկունքը կարող է շատ ծանր ու գժուարին լինել: Հայերիս համար Բայց մենք ունենք կատարելաւ հաստատ և ոչ միայն հաստատ, այլ և գիտակցութիւն, որ ի վերջոյ կհասնենք մեր ըզձած նպատակին: Մենք քաջ գիտենք, որ մեր մեծ նպատակի ձեռք բերելը միւրից շատ զոհողութիւն ու արիւն կպահանջվի: — մենք պատրաստ ենք ամեն զոհողութեան: մենք պատրաստ ենք թափելու մեր արիւնը մինչև վերջին կաթիլը: Այս կերպ չենք կարող հասնել մեր նպատակին: դա է մեր միակ ծանադարհը:

ԿԵՄԱԼԱՄԱՁ ՄԱՆՈՒԿ ՆԱԼԱՍԵՏԵԱՆ.
(Կենսագրական տեղեկութիւններ)

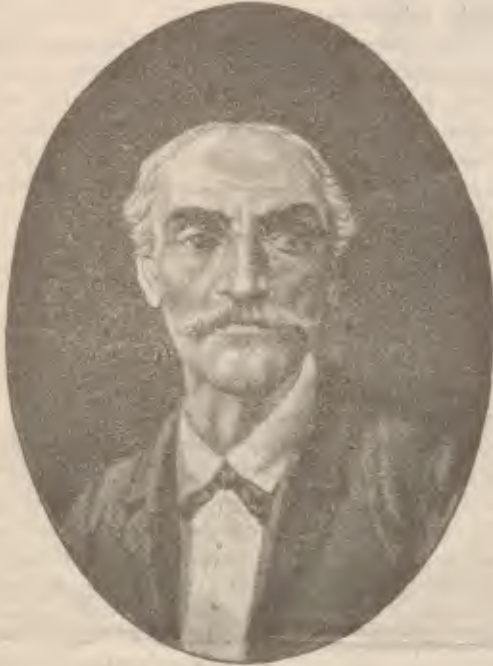
Մանուկ Կալանտարեանը ծնվել է վանի մօտ, Արճազ գիւղաքաղաքում: Նա պարտավոր էր նախ իր հօր ար-

հետում: պայտարութեամբ (նապանտ, նալանդ): Տասնհինգ տարեկան տարեկան հասակում թողնում է իր հայրենիքը և գնում Կ. Պոլիս, որ սառը տարի խոհաբարութեամբ պարտավորւոյ յետոյ վերադառնում է իր ծննդավայրը, շարունակելով իր նախկին արհեստը: Բայց մի տարուց աւելի այգտեղ չէ կարողանում մնալ շորհով մի բնագործ պատահարի, որ հետեւան է: Մանուկի մեծ եզրայրը, ամուսնացած ու գտակներ ի տեր մարդ, իր հօր հետ մէկ որ վէճի է բռնվում, որի հետեւան այն է լինում, որ հայրը գրկելով իր անդամիկ որդուն ու նրա ընտանիքին սպորտսի ամեն աղբիւրից, վատում է իր տանից: Այդ գէպը շատ դայրացնում է Մանուկին, որը խառքէն յանդիմանում է հօրը և թողնելով իր հայրենիքը, կրկին մեկնում գէպի Կ. Պոլիս: Այգտեղ նա վաւում է հ. յրենտարական ոգոյ և Հայ ժողովրդի ազատութիւնը, որ գեա պատանի հասակից նրա երազն էր, դառնում է նրա կեանքի նպատակը: Ազատութեամբ նա սկսում է կարգաւ ազատաշունչ գրաւմներ և Բաժնիքին դառնում է նրա ամենաիրկիկ հեղինակը: Մի քանի մամանակից յետոյ նա գնում է Կրթական և ամամանակ մնալով այգտեղ, նորից վերադառնում է Կ. Պոլիս, Տասնհինգ Գալիսից մէկ երկու ամիս առաջ: Այգտեղ հետեւ նա դառնում է Հնչակեան Ազատակցութեան անգամ և թիրքաց մայրաքաղաքում Հայ բանագ ժողովրդի մէջ սկսում է յեղափոխական պրոպագանդա անել բաւական մեծ ազդարթեամբ: Համում է Տասնհինգ Գալիսի որդ: Արիւտիւրս ու կատարի նա ներկայ է գտնվում Յոյցի տաղարկում: Այգտեղ պատարարարանի բաւում նա սկսելով կերպով արտասանում է այն նշանաւոր գրումը՝) որ կանխապէս Յոյցը նախաձեռնողները պատրաստել էին, ներկայացնելով Հայ ժողովրդի միճակը, Հնչակեան Ազատակցութեան ծրագիրը և յեղափոխութիւն անելու անհրաժեշտութիւնը: Արդէն բնագործութեամբ վաւում, քաջ ու անսանձ (կ է մալ մալ), Տասնհինգ Գալիսի կուի մէջ իր այգ յատկութիւնները նա օրինակելի կերպով ցոյց է աւելում: Երմապատմած թիրք գինւորների սուլներով, յիսունամեկ ծերանի Մանուկը զարմանալի աջգութեամբ պաշտպանվում էր իսկ իր երկաթագլուի գաւազանով և անգաղար քաջալերելով Հայ երիտասարդներին՝ «Ես կը մենիմ, գուք սպրկեք, գաւակներս»՝ սուլ լով, առաջանում էր վերջապէս գինւորները պաշարում են նրան և սուլների հարուածներով ծեր կազման գետին վաւում: Ընկած ժամանակը նա մինչև «Ինչո՞ւ կը կենար, հայեր»՝ Կ: Երաւի այգ վերջին ճէր կախարդիչ էր, նրա բնկերները յանկարծ կատարութեամբ յարձակվեցան Մանուկին սպանող գինւորներին վրայ, մահացաւ վերջ տալով նրանցից մէկին: Այգտեղ սառնաց անձնուրաց Մանուկն իր կեանքը 48 տարեկան հասակում: Ոչ, ոգ բալով մենք չենք ուզում միւրաորել մեր թանկագին ընկերակցի յիշատակը, նա զոհվեցաւ հարազատ ու սիրամ ժողովրդի և կաշկանդված Հայրենիքի ազատութեան համար, զարմնելով իր յիշատակն անմոռանալի:

ՋՐԿԱՆԿԻՐ ՅՈՎԱՆՆԵՍ ՂՈՒՄԲՈՒՆԵԱՆ.
(Կենսագրական տեղեկութիւններ)

Յովաննէս Ղումբուեան ծնվել է Սերասիայի Սարը - Հասան գիւղում: 12 տարեկան հասակում պարտքերի տակ ճնշված գժրաւոյ ծնողներին օգնելու համար թողնում է իր թշուաւ հայրենիքը և պանդխտում Կ. Պոլիս: Խեղճ պատանեակն, օտար երկրում անօգնական մնալով,

թշուառութեան բաժակը քամում է մինչև յառակը և այն ժամանակից նրա գեղը մի մառնող ու տխուր արտայայտութիւն է րնդունում, որ ամենաուրախ հանգումանքներում անգամ բոլորովին չէր անցնում։ Կա 6-7 տարի մի քանի պարապմունքներ փորձելուց յետոյ՝ երբ

ՎԱՆՈՒԿ ՆԱԼՊԱՆՏԵԱՆ

մարմնով էլ գորգացաւ, իրեն յարմար տեսաւ ջրհան կրութեան և Վարթա Վարդի ջրհաններին խմել մէջ մտաւ։ Մինչև գոհված օրը նայն գործը շարունակում էր կարծաթեամբ, միւս գովառածքների արժանանալով իր մեծերի և նայն իսկ հասարակութեան կողմից։ Ամբողջ Պօլսում ծանօթ էր Յովհաննէսի աներկիւզութիւնը և կատարած քաջագործութիւնները։ Ամենից սիրված էր, բայց միշտ տխուր։ Շատ անգամ՝ նրա բնակիւնները հարց նստւմ էին «Տան, ինչո՞ւ ես տխուր, ի՞նչ տեսնո՞ւ», նա կարճ կերպով պատասխանում էր՝ «ժամածու եմ»։

Երբ նա շնակեան յեղափոխական պրոպագանդիստին օրտառհեցաւ իր վշտարեկ սրտի ամենայն զօրութեամբ յարեցաւ։ Կուտակեցութեան և մարտիկ խաբին անգամ դարձաւ։ Կիսա կուր օրը, Յովհաննէսն առաջ նետուեցաւ իր ծառայը յաղեցնելու։ Քսանեւթը տարեկան հոկայ կարիճը տախծի պէս կուէց ու սուխի հարստաններ և պարտին վրայ էլ գնաակ ստանալով, ընկաւ։ Ինչը ժողովրդի մարդ՝ հայ ժողովրդային գործին այդպէս ծառայեց անձ, նուրայ Յովհաննէսը։

Թ Վ Թ Ա Կ Յ Ո Ւ Թ Ի Ի Ն Ն Ե Ր .

ՆԱՄՍԿ ԹԻԻՐԲՈՅ ՀԱՅՍՍՏԱՆԻՅ
(Եկեղեցեան թղթակցից)

30 յաւլիս, 1890 .

Հայ ժողովրդի մէջ զգուշաւոր և յորժ շարժում կը նկատուի գեղի յեղափոխութիւն, գեղի ազատութիւն։ Հայ ժողովուրդը արին թափելու փորձեցաւ, ամեն օր ամեն կողմ նորանոր կատարումներ տեղի կունենան թէ

թիւրք պաշտօնեաների և թէ մարտանգ կատարութեան խրատոված թիւրք ու բիւրց աշխարհի ձեռքով Վերջին տառնե հինգ օրուան մէջ տեղի ունեցածներէն մի քանին յիշեմ, զորո ամենատալց տարիներէ, յառ ու կողմնակի մնջացներով տառ գտած եմ։

ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ ՂԱՆՄԱՐԻՆԵԱՆ

Ինչպէս ամեն տեղ, Արատախ ևս յրիստանները կատարելու փորձ մ'ըրին։ Յուլիս 27 ին տեղացի քաղաքաւ պեռին (sic) երկու ազգայր իրենց հետ երկու հարիւրէ տեղի թիւրքեր տառ Վարդ, Կուս կառած հայոց թաղին վրայ կը յարձակին, բայց թաղեցոց կողմ խիստ զիմադրութիւն հանգիստով յառախար կը սրտին։

Վարթիս քաղաքի առճիկները նոյնպէս կը պատրաստուին հայերը կատարել, այս մասին բացարձակ կերպով կը խօսուի։ ամեն օր ամեն տեղ մահացաւ կերպով կը ծեծեն ինչգներ, քաղաքին առաջնորդը, մի քանի քաղաքացիներով խաբիւրց կուգայ բարքելու, ամենին ոչաւ, զրաթիւն շարսիւր, նայն իսկ խաբիւրցի հայոց առաջնորդը մագաթիւններուն հակառակ զիրը կը բանէ, վարչական ժողովի մէջ (խառ և մէջիտի) ուր ինչը ազգին կողմ կը նստի, աննպատակ կը խօսի հայերուն, այս առաջնորդի գէմ հասարակաց կարծիքը գուցրում է կրկին։

Խաբիւրց քաղաքի մօտ Կղէքի գիւղին վրայ յարձակում եղաւ հայերը կատարելու նպատակաւ, բայց անյաջող անցաւ, զի գաղցոց զիմադրութեան օրտառաւս գտնուելով, յարձակողք առադակ մը կհշարանեք պատրուակելով յետ դարձան։

Յուլիս 12 թատնի վիճակին մէջ Աւի, Քէկրէք գիւղի վրայ կը յարձակին 60 թաւրքեր հայերը կատարելու համար, ժողովուրդը ինքնապաշտպանուեան կը գիմէ։ Ասոր վրայ վատարար անտակի խեղձութիւններ կընեն, զիւղի ծայրը մէկ երկու տան վրայ կը յարձակին 2 մարդ, հայր և որդի, կապանեն ու կը փախչեն։ Հառան Վալէի կատարարիչը զի գաղցիները բանալը կը գնէ իւր թէ մէկ թիւրք ազանած են, 170 տեղի պալաք բնեթով վախաւ սուէն կաշաւք կոտան և կարճակովն բանալէն։

Յուլիս 10 ին Կարմոց քաղաքին մէջ 9 տարեկան հայ

ազդիկ մը բռնարարեցին ըյս ցորեկով փողոցի մէջ. թշուառ զոհը մնաւ. կառավարութիւնը 57 ոսկրագործները չձերբակալեց ատարկելով որ թուրք ժողովուրդը «անգոռայ» է:

Կարնոյ մօտիկ Ձիթաշող գիւղի յունիս 23 ին ցաները կողոպտեցին. չկրցած տարածնին փախուցին. զիւզացիք զիմացիցիներն զինու զօրութեամբ. կսիւր այրինահեղ եղաւ. մենակ հայերէն 20 սարսեակ և 100 էն աւելի վերաւոր կայ. կառավարութիւն գիւղին մէջ մնացած հայերն ալ տարաւ բանտը ինչուց:

Յուլիս 31 ին Արատտիւն քաղաքէն քառորդ ժամ հեռաւորութեամբ Երեքաշք կոչված ջաղացքին քովերը մի քանի հայ երիտասարդներ պտտած ժամանակին խումբ մը թիւրք վրամիւ կը յարձակին և կսկսին զիրար կոտորել. հայ երիտասարդները սրանչելի քաջութեամբ դէմ կը դնեն. թիւրքերէն 1 մահաւ 6 վիրաւոր կկենայ և կատալուին հո քաշուի. հայերին մէջ վիրաւոր մը միայն կայ: Կառավարութիւնը կը հասնի և իր ազգակցած վրէժը հանելու համար ջաղացքը ցորեն աղացող բոլոր հայերը բանտը կը ինչնէ. Հեռեւորք յայտնի չէ. Խակ յետ ինկած անկիւնները ինչեր կըլլան ով գիտէ. ոչինչ յարարերութիւն կայ. ամեն օր անմեղ արեւներ կը թափին. ոչ ոք կարող է կատարեալ տեղեկագիր չինել այս մասին. զրգումը սաստիկ, յուզումն ու շարժումը ամեն կողմ է. Ալեկոսեակ ծովի նման է այս երկիրը. միթէ կարելի է կատարած ծովին փրկեամբ այլքները հաշուել. արիւնը կը հոսի....

Z.

ՆԱԽԱԿ ԹԻԻՐԲԻԱԿՑ.

(Անվական թղթակցից)

Կ. Պոլիս, 7 օգոստոս, 90.

Յուլիս Տաանհէինգէն յետոյ կարծես Պոլիս բոլորովին ուրիշ կերպարանք ստած է. ամենի գէլքին վրայ մի խորհրդաւոր արտադրարարութիւն կերկի Յանկարծ երեան ելած յեղափոխական կանոնաւոր կազմակերպութիւն մը ամենքն ալ զարմացուցած է. Այ միայն թիւրքերը հայոց վրայ կախածաւոր ակնարկ կը ձգեն, այլ հայը հայուն պատահած ժամանակ իրարու վրայ տարօրինակ հայեանքներ կը ձգեն, իրր թէ հարցներու համար «գուն ալ աւ ուն ց մէն ես»:

Կառավարութիւնը շատ շտապով վճռեց Տաանհէինգ Յուլիսի առթիւ ձերբակալածներու գտար իւր զինուորական ատենաւոր վանեցի Յարութիւն Չհանկիլեանը մահ. ուստի, 3 հոգի տաանհէինգ տարտան տաժանակիր աշխատանքի, 15 հոգի ևս 6 էն 10 տարւոյ տաժանակիր աշխատանքի Բայց յետոյ մեղմացին իրր մի մեծ շնորհ, Չհանկիլեանին ցկեանս յերգարկեալ արտորի յԱթիւ, մնացածները հինգէն տաանհէինգ տարի զանազան տեղեր բերդաբլի սքոթր դատաւարաւիցան:

Սուրբանի հրամանաւ Յակոբ փաշայի տունը հայ երեւելի պաշտօնականներէ ժողով կը գումարուի, նրան կը մասնակցեն Տաանհէ Յարութիւն փաշան, Վահան էֆ. և Սէրիլէն էֆէնտի. պատրիարքն կը հրաւիրուի միշտ Այս բարձրատիման պաշտօնայք իրր թէ պատրիարքի հետ պիտի խորհին սուտ ու փուտ խօսքերով հայ ժողովուրդը խաբելու ու անոր մէջէն յեղափոխական ձգտումները քննելու մասին:

Անցեալ շաբթու Պուրտայի առաջնորդ Բարդուղիմէոս եպիսկոպոս հեռագրաւ Պոլիս, արատը կանչուեցաւ. Հոգեւորին մէջ զինքը զիմաւորեցին լրտեսները ու եւրոք տարին. հոն շատ ստիպեցին որ պատրիարքութիւն յանձն առնէ, բայց երբէք չընդունեց ըսելով. «Հաղար անգամ միտնել յանձն կառնեմ քան պատրիարք լինել»: Այս

եպիսկոպոսը նախորդ ընտրութեան ժամանակ Խորէն Նարալէի մրցակիցն էր. սա ամեն միջոց գործ կը զենք ընտրուելու, բայց չյաջողեցաւ: Այս օրերն կառավարութի իրեն ու ինքք չընդունիր. երեւակայեցէք ինչ աստիճան լարված է հայ ժողովրդին դրութիւնը, որ մի փոտամու ու թրքաւէր եպիսկոպոս անգամ այդ ժողովրդին պատրիարք լինել կիտանայ:

Տեղիս հայրենիք երթալ ուղղով հայաստանցիներուն անցագիր չտար կառավարութիւնը, մինչդեռ այս շաբթու մէջ միեակ երեք հարիւրէն աւելի քիւրդեր մեկնեցան դէպի Հայաստան, բոլորովին զինուած. հաստատ տղրիւրէ կը լսեմ որ ոչ միայն նոցա զենքեր տուած է թիւրք կառավարութիւնը, այլ իւրաքանչիւրին 4 օսմանեան ոսկի ճանապարհածախս ևս....

Պատրիարքի տունը զինուորներով և լրտեսներով չըջաւատեալ է միշտ. զիւղին երկաթուղոյ կայարանը հայ լրտես մը Միհրան անունով գացող եկողներուն անուանց ցանկը կը ընէ. Վժռանաւ ըսել որ իր պատասխան աղոր Յուլիս Տաանհէինգէն ի վեր տաանի շափ տաճիկ և այլ մատնիչներ անյայտացած են. մի քանիսն երա նեխեալ դիակները դանաղան փոսերու մէջէ գանուեցան: Յիմար կառավարութիւնը կախատի պատրիարքին անձը պաշաւ պանել ցոյց տարու համար թէ Յուլիս Տաանհէինգի մեծ Յոյցը պատրիարքին դէմ եղած է, մինչդեռ ինք հաստատ գիտէ թէ հայոց մէջ յեղափոխական Կուսակցութիւնը որչափ ոյժ ունի ու ինչպէս կանխամտածութեամբ առաջ բերաւ Տաանհէինգ Յուլիսը: Նա կիտանայ նորանոր շարժումներէ: Խեղճ կառավարութիւնը յուսահատած՝ եւրօպական յրազիրներու թղթակիցներու տարն է ինչեր ազաչելով որպէս զի որչափ կարելի է թոյլ և անկարեւոր ցոյց տան հայկական շարժումները:

Պատրիարքը կը պնդէ իր հրաժարականին վրայ. հայ ժողովրդին այս անտանելի կոտորածներու ժամանակ պատրիարքը ինչ ընէ: Մի նշանաւոր երեւոյթ տեղի ունեցաւ այս օրեր. Պոլսոյ յուզումն իր գաղաթնակէտն հասաւ. թէպէտ տաճիկ սօֆիստները երբեմն երբեմն գժգոհու թեան ցոյցեր կընեն, բայց Յուլիսի Տաանհէինգէն յետոյ թուրք երիտասարդ յեղափոխականների կողմէն տաճիկերէն լեզուով ու տառերով զրգելչ յայտարարագիր ցրուեցին թուրք ժողովրդին ու զինուորներու մէջ. յայտարարողները կը խօսին թիւրք կառավարութեան բռնապետական լուծի և երկրի տնտեսական քայքայման մասին, ամբողջ թիւրքիայի թէ քրիստոնեայ թէ իսլամ ժողովրդին քաղաքական և տնտեսական անտանելի և աղքատ դրութիւնը կը հաստատեն. ի մէջ այլոյ ցոյց կուտայ որ հայոց յեղափոխական շարժումներն իսլամ հայրենակիցների կամ իսլամ կրօնի դէմ չեն, այլ ամենուս թշնամի բռնապետ թիւրք կառավարութեան դէմ: Յայտարարութիւնը կվերջանայ խորհուրդ տալով միանալ հայ յեղափոխականների հետ, կուել ընդհանուր թշնամուն, բռնապետ, շտայ և անդամաւորած կորավարութեան դէմ:

Պերճ.

— Սոյն համարում դեանդում ենք Մանուկ Նալբանտեան և Յովհաննէս Վուրուխանի Տաանհէինգ Յուլիսի նահատակների պատկերները: «Հնչակի» յաջորդ համարում կգեանդէ Յարութիւն Չհանկիլեանի պատկերն իր կենսագրութեամբ:

— «Հնչակի» յաջորդ համարը ըյս կանոնէ մի շարութից յետոյ:

Լճիգօն. Հայկական ազատ տպարան.